Ч. 202 (12.858). Львів, четвер 10. вересня 1931. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Банкроцтво диктатури.

З приводу проголошення конституції у Югославії.

Проголошений в дні 2. ц. м. у Югославії поворот до конституційно-парляментарної системи правління є не лише банкроцтвом тієї одної, югославянської, реакційно-військової диктатури, введеної там 6. січня 1929 року. Є це один із прорічистих симптомів рішучого заломання модної в останніх роках теорії про банкроцтво парляментаризму й парляментарної демократії та, навпаки, є підтвердженням правди про нездібність військової диктатури вирішувати й розвязувати складні національно і соціяльно-політичні й економічні проблеми. Муссоліні в Італії, Прімо-де-Рівера в Еспанії, Пілсудський у Польщі, Вальдемарас на Литві, Цанков у Болгарії, Бетлен на Угорщині, скріплений в останніх виборах Гітлер у Німеччині, Кемаль-Паша у Туреччині — усі ті явища разом з іменем сербського ґенерала Живковіча створювали справді оману, що настав сумерк новочасної демократії і прийшла ера дещо зреформованого „світлого абсолютизму“, з переможним голосом військових офер у кожній із згаданих держав.

Так було ще кілька літ тому. Нині Прімо-де-Рівера у могилі, його наслідник ген. Беренґер у вязниці, а їхній покровитель Альфонс XIII. на вигнанні; Вальдемарас перейшов через лавку обвинувачених і під надзором поліції сидить у тихенькому селі; і Цанков і Бетлен провалилися, гітлеризмові навіть німецький фінансовий крах не промостив дороги до влади, а й Кемаль-Паша влекшує нині грекам вїзд до Малої Азії, з якої їх насильно викидано. Та й у Польщі модні в 1929 році монархістичні гасла та масово кольпортовані поголоски про пляни покликання якихось „державних рад“ і т. п. на місце парляменту — обмежились до змайоризування цього останнього одною урядовою партією при збереженні таки зовнішніх форм парляментаризму. Державний розум, проявлений католицьким „центровцем“ Брінінґом у Німеччині, і соціялістичним „лейбуристом“ Мекдональдом в Анґлії, які в обох тих країнах довгий час правили без тривкої парляментарної більшости, оперті на власний авторитет, авторитет голови держави та державно-політичне вироблення громадянства, — не лише не зменшив повагу парляментарного устрою, але й скріпив його значіння. Прихід до влади концентраційного кабінету 3-ох партій в Анґлії й розбиття усіх „державно-замахових спроб у Німеччині, разом із пануючим у Франції парляментаризмом поставило диктатуру остаточно поза скобки середньої і західної Европи. Останній провал „пар екселянс“ військової диктатури в Югославії є новим ударом для ідеї диктатури взагалі, є поважним моральним ослабленням крипто-диктатур там, де вони ще істнують, та поважним атутом у руках усіх тих, які твердять, що з усіх істнуючих і досіль придуманих форм державного устрою парляментарна демократія при всіх своїх немалих хибах і недостачах є всетаки формою найкращою.

Байдужою є річю, чи югославянський король Олександер проголосив три дні тому поворот до конституційних норм життя тому, що дійсно „переконався“ до демократії, чи лише тому, щоби використати ще один засіб — ратування престолу. Фактом є, що він проявив більше відваги й передбачуючого змислу від Альфонса XIII., якому чейже теж ніхто не відмовляв почуття патріотизму й „доброї волі“. Але, з другого боку, є фактом теж, що й король Олександер боїться у своїх реформах ставити точку над „і“ і волів шукати якихось штудерних компромісів при вирішуванні проблеми, яка звичайно мало у житті рахується з придуманими у міністеріяльних кабінетах паліятивами. Маємо на увазі національну проблему, яка по суті була основною і найголовнішою причиною усіх потрясень і трагічних переживань молодого королівства сербів, хорватів і словінців. Знаємо, що на ґрунті сербських верховодницьких тенденцій (яких джерелом було пересвідчення, що лише вони, серби, і то б. сербські учасники війни, виборoли зединену державу) дійшло до такої трагедії, як убивство Степана і Павла Радіча (20. червня 1928. р.). Централістична політика сербів і децентралістичний гін хорватів та словінців, при одночасних поважних ріжницях культури й віросповідання (серби — православні, хорвати — католики) той внутрішній національно-державний конфлікт ще дужче поглиблювали, а до небувалого ступня загострювали його питання закордонної політики: розмірна уступчивість сербів супроти італійської експанзії, яка бє просто в екзистенцію словінців і хорватів.

Сербський державний замах з 6. січня 1929 р., доконаний сербською військовою клікою під покровительством короля Олександра, який проклямував припинення важности конституції і віддав диктаторську владу в руки ґен. Живковіча, започаткував двохлітню еру експериментів, яких головною цілю було „перетоплення“ сербів, хорватів і словінців в одну націю „югославян“ (державі надано нову назву „королівства Югославії“), а головним засобом до цієї цілі були — репресії.

Але процес д-ра Мацека, наслідника Ст. Радіча, кари смерти й довголітньої вязниці, поліційний режім, пресова цензура та фрази про трівкість влади сильної руки і „порядок“ у державі не спинили остаточного банкроцтва цілого того експерименту, а радше його прискорили. Економічна кріза, комплікації закордонно-політичного характеру (справа „аншлюсу“) і натиск закордонної фінансієри, якої у таких випадках обминути не можна, були тими останніми краплинами вщерть налитої посудини югославянських ґенеральських експериментів.

Проголошено нову конституцію, привернено в ній парляментаризм з загальним, безпосереднім і тайним голосуванням (що правда, з причепленою до сойму і сенату половиною номінованих членів), свободу совісти і преси й ненарушність помешкання. Хорватську і словінську мову урівноправнено, як державні мови зі сербською (по суті — хорватська мова й сербська тотожні, ріжняться лише правописом), зроблено досить поважні автономістичні уступки, „але... тут-же й заборонено творити товариства й організації на віроісповідних, національних (племінних) чи територіяльних принципах! Ця заборона виразно звертається проти хорватів і словінців і є яскравим пережитком збанкротованої диктаторської системи. Та найважніше, що головою нового, мало-що зреформованого „конституційного“ уряду, є той самий ґен. Живковіч, який анулював два роки тому конституцію і правив диктаторськими репресіями. Не диво, що більшість політичних партій рішила бойкотувати вибори, ведені таким урядом, а до цього останнього ставляться як непримирні противники.

Тому важко казати про будучність нового устрою Югославії. Мабуть він буде продовженням банкроцтва режіму, який і так уже збанкротував.

——o——

Перед визнанням більшовицької влади?

(Допис із Праги).

II.

Неприємно вражає чехів політична реакційність російських емігрантів, зокрема їх ворожість до західньо-европейського робітничого соціялістичного руху. Іншиий проникливіший чех, читаючи російську еміґраційну публіцистику зі здивуванням бачить, що цим „евразійцям“ чи іншої масти реакціонерам духом і чуттям ближчий **більшовизм** ніж західньо-европейська парляментарна демократія...

Дехто з чехів робить певні політичні висновки з того союзу, який вяже **Росію більшовицьку із сучасною Німеччиною.** Зявляються думки, що цей союз не є якесь „історичне непорозуміння“, а що є в цьому союзі певна **закономірність,** яка буде в силі й тоді, коли більшовицький режім буде замінений якимнебудь іншим.

Ці всі явища в своїй цілокупности дають той ефект, що в чеському громадянстві виробляється, замість сентиментально забарвленого русофільства, **реальний погляд** на чесько-російські відносини та на їх будучність: не ждати моменту, коли замість Росії германофільської, більшовицької, повстане Росія, демократична й „словянська“, а брати факти так, як вони є в дійсности. Коли Німеччина, Анґлія, Франція, Італія визнали більшовицьку владу де юре і з чого по змозі здобувають матеріяльні користи на основі правила — **do ut des** — то чомуб Чехословаччині не стати на цей шлях комерційних зносин, піддержаних формами зовнішньої льояльности?

Власне в цьому напрямі пояснює ріжномовна преса Чехословаччини подорож до Москви п. Шеби, бувшого посла в Югославії, теперішнього секретаря чеської національно-соціялістичної партії (партія міністра Бенеша) і посла до парляменту. Шеба мав у Москві наради з політичними керманичами більшовицької закордонної політики, і, як запевняють, результатом цих переговорів має бути визнання Чехословаччиною сучасної влади СРСР, утворення чеського посольства в Москві й кількох чеських консулятів в інших містах, зокрема на Україні в **Харкові.** Рівночасно мають повстати окрім повноправного радянського посольства в Празі російські консуляти в більших містах Чехословаччини.

Це, як запевняють поінформовані чинники, недалеке розвязання давньої неясности відносин викликує, можна сказати, загальне одобрення в чеському суспільстві. Побоювання декого, що, мовляв, більшовицькі агенти зявляться в масі в Чехословаччині після визнання де юре і, використовуючи право екстериторіяльности, будуть вмішуватися у внутрішні справи республіки, мають підставу, але досвід інших держав показує, що для боротьби з цими агентами цілком вистарчає поліційних засобів.

Як фашистська так і комуністична „небезпека“ в Чехословаччині майже не істнує. Зосібна більшовицька партія в ЧСР все занепадає, невважаючи на господарську крізу, яка, здавалось би, мусілаб постачати для партії нових прихильників. Перед кількома роками комуністична партія Чехословаччини була **найбільша** в Західній Европі, але сьогодні має всього коло 30.000 членів. Для порівнання можна вказати що число членів головної противниці більшовизму — чеськословацької соціялдемократії — а цей момент перевищує **180.000.** вшестеро більше ніж мають комуністи.

Чехословаччина споглядає на перспективи дальших зносин з більшовицькою Росією з тим більшими надіями, що саме протекторка Малої Антанти — Франція — веде дуже поважні переговори з СРСР. Очевидно в цих переговорах Франція ставить собі за завдання — ослабити німецько-російський союз обіцянками кредитів для Радянського Союза.

До своїх пертрактацій з більшовиками Франція притягає і своїх сателітів — Польщу та Малу Антанту. Оскільки тертя між СРСР та ЧСР найменші і в більшости відносяться до минулого, то й визнання, що намічається, відбудеться, видно з усього, з найменшими перешкодами.

Як виглядають чесько-українські перспективи в такій політичній констеляції?

Не можна говорити про **єдину** чеську політику супроти української проблеми. Є стільки наставлень, скільки політичних угруповань, мало того, в кожній партії погляди на українську справу дуже неоднакові. Загально кажучи, наша справа чехам **неясна**.

Коли давніше багато з відповідальних діячів Чехословаччини схилялося до оцінки української проблеми, як „сентименту“ групи інтелігентів, то за останній десяток років вони побачили, що українська справа — **світова проблема**, і цей погляд висловлює дехто з чеських політиків дуже виразно.

Man kann nicht wissen (не можна знати), що з тих українців вийде, такий є приблизний основний тон відношення до української проблеми. Раніше українців в чеськім громадянстві виразно й недвозначно оцінювали, як **quantité négligeable.** більше того, нас не **люби**ли, підозріваючи, слідом за польською й російською пропагандою, що Україну „німці видали“. Але минав час, завязувалися знайомства між українцями й чехами, чехи побачили, що росіяни й українці це не **„все одно“**. За останні роки зустрічаємо в чеській пресі вияв глибшого інтересу до української проблеми. Як приклад, наведу подорожні враження з Росії та України відомого чеського педагога д-ра **Велемінського,** який був на Україні 1928 р. і описав з великою прихильністю Україну, де він бачив рух відродження, наперекір більшовицьким перешкодам. Проф. **Ян Славік,** редактор „Славянського Огляду“ (**Slovansky Prehled**) у Празі в короткій, але цінній, опертій на архівних матеріялах розвідці, яка вийшла 1931 р., показує, що український рух виріс органічно, що він має глибоке історичне й соціяльне коріння.

Також у щоденній пресі трапляються статті й замітки на українські теми. Бувають ворожі, але немало й прихильних. Так, у липні в центральнім органі чеської соціялдемократії **„Pravo Lidu“** була дуже різка протиросійська стаття, в якій гостро скритиковано неґативні риси росіян-емігрантів (лінивство, марнотравство, нехіть до чеської мови, нельояльність до чеської держави і т. д.). Стаття закінчується знаменними словами, що це все не відноситься до українців, які **люблять чистоту** (cistotni), **добрі, совісні й часто талановиті працьовники.**

Розуміється, від цих спорадичних виявів симпатії до нас ще далеко до якоїнебудь чеської концепції української національної проблеми. Але з певністю можемо сказати, що незалежно від того, коли і на яких умовинах станеться визнання СРСР чехословацьким правительством. **Час працює для нас.**

Не сумніваємося, що ті зародки реальної оцінки нашої проблеми, що трапляються подекуди в чеській пресі, ті несміливі вияви симпатії до нас — все це згодом, у відповідних обставинах розвинеться і дасть плід пожиточний для обох народів, які мали так багато спільного в своїй минулій історичній недолі.

Взявши на увагу, що чехів ще й досі уважають в широкому світі за **експертів,** щодо справ Сходу Европи, мусимо старатися, щоби наші відносини з чехами вийшли зі стадії нерішучости й натяків, але навпаки, щоби зріст українського руху був належно і вчасно оцінений чеськими політичними чинниками в інтересі правильної розвязки східньо-европейських національних проблем.

В. Подорожній.

З польської преси.

„Нова національність“.

Боротьба за політичне обличчя пок. Голувка та санаційно-ендецькі рецепти „Слова Польского“.

Статтю „Слова Польского“ з 5. ц. м. п. н. „Програма, яка буде виконана“, ми вже зреферували як клясичний зразок ментальности й політичного розуму керманичів того часопису, яким ані спів „Першої бригади“ (самі належать до четвертої) ані всі поклони перед творцями травневого перевороту не заперечують факту, що вони нині є у душі такими самісінькими ряними ендеками, якими були перед травнем 1926 року. Проголошена у тій статті „програма“ заповідає просто закриття усіх українських культурних і господарських установ і „виховування“ нового типу „громадянина“ Польщі у спільних (читай: польських) організаціях. Це, казалося там, є програмою пок. Голувка, яка „буде виконана“.

У звязку з тією „програмою“ оголосив у „Веку Новім“ з 8. ц. м. статтю п. н. „Нова національність“ б. львівський і познанський воєвода Петро Дунін-Борковський. Читаємо у ній таке:

„Не знаю, наскільки ту програму треба вважати власністю пок. Голувка. З його творів і розмов з ним я ніколи не відважився би приписувати йому того рода програми. Однак не виключаю, що й такий проєкт міг прийти йому до голови в пошуканці ріжних тез розвязки української проблеми. Прикметою пок. Голувка була незмірна імпульсивність і велика любов до ідеї зближення. Зате *творення постійної програми було йому досить чуже.* (Підкреслення наше — прим. Ред.). Відомі його передтравневі заяви у „Дродзе“ за українською територіяльною автономією у Сх. Галичині. Знаємо теж, що від тої ідеї відступив у користь більш поміркованих тез... Проєкт програми, описаної у „Слові Польскім“ не грішить прихильністю для українців (дуже скромна характеристика! — Прим. Ред.), а з польського погляду є теж сильно підозрілий (! — Ред.). Тому гадаю, що коли він вийшов від пок. Голувка, то була це в нього радше перелетна фантазія, ніж продумана в остаточних своїх консеквенціях програмова ідея.

Після такого оспорення твердження „Слова П.“, наче „програма“ цього останнього була дійсно програмою Голувка (ця боротьба за політичне облича людини над свіжою ще її могилою не є занадто будуючою), автор піддає мериторичній аналізі клясичний слово-польський проєкт:

„Бо подумаймо, до чого може пригодитися така народня культурна симбіоза, яку проєктує „програма“ „Слова Польского“. На тому шляху неможливе винародовлення українців, бо є їх за багато, щоби дали себе винародовити. Винародовлення поляків через українців не може хіба бути метою тієї будьто би програми. Отже мета, яка може присвічувати при виконуванні тієї програми, після довгого часу боротьби в крузі спільних інституцій, це зродження якогось нового народу ані польського, ані українського, складеного з частинок тих двох народів... Одначе дуже сумнівно, щоби такий новий двірський нарід був дійсно більше льояльний як поляки, або навіть українці для нашої держави. Людина, яка вирікається своєї нації, звичайно перестає бути морально-певним елементом. Льояльне відношення поляків до австрійської держави було якраз можливе лише при збереженні своєї національности через поляків, або при основній ґерманізації, але ніколи при половинній пів-польськости і пів-німецькости. В такому випадку вірою людини є лише власна користь. У житті я пізнав багато леґіоністів і мушу признати, не зважаючи на те, чи воно комусь подобається чи ні, що бачив я між ними людей розумних і дурних, безкорисних і користолюбів, прихильних для українців, чи інших меншин, і ворожих. Були між ними прихильники самостійної України і федерації, були прихильники винародовлення і такі, що бажали зробити українців льояльними з залишенням їхньої народньої окремішности. Одначе не зустрів я серед них людей, котрі не булиб гарячими патріотами і які хотілиб зробити з нас якихсь мішанців, нових вассерполяків“...

І п. Борковський в свою чергу впевняє „Слово Польске“, що така „програма“ не буде виконана.

Міліярд залеглих податків.

Залеглости безпосередніх податків у Польщі виносили з днем 31. березня поверх один міліярд зол., в цьому 42 і пів міліона ґрунтових податків, 28·2 міл. податків від недвижимостей, 231·3 міл. промислового податку, 204·7 міл. податку доходового, 403·3 міл. податку маєткового і 124 міл. зол. інших податків.

Зачувати, що частина тих залеглостей після стягнення має бути вжита на допомоги для безробітних. Найперше будуть стягнені залеглости заперед 1. квітня 1929 р., що дасть коло 20 міл. зол.

В справі загальної переписі.

Рада міністрів видала 2. ц. м. розпорядок в справі загального спису населення, який визначено, як відомо, на 9. грудня ц. р. Спис торкається всіх осіб, замешкалих у межах Польщі, без огляду на те, чи в дні переписі будуть присутні в місці замешкання, а також осіб, що в дні переписі перебуватимуть у Польщі хвилево, отже замешкалих поза границями держави.

У звязку зі списом населення буде переведений спис мешкальних будинків, недвижимостей, мешкань і місцевостей. Міністерство внутрішніх справ видасть задля цього окремі інструкції та формулярі.

За океаном.

Ювилей „Жіночої Громади“ в Ню Йорку.

Цього року в грудні минає 10 літ від часу заложення чи не першого українського жіночого світського товариства в Америці, „Жіночої Громади“ в Ню Йорку. Щоби вшанувати цей ювилей, „Жіноча Громада“ задумує видати пропамятний альманах, у якому подасть звіт зі своєї десятьлітньої діяльности своїм членам і прихильникам на пригадку і взагалі як заохоту для жінок, щоби працювали для добра нашого народу. „Ж. Г.“ хоче зробити цей альманах не лиш пропамятною книжкою нашого одного товариства, але свого роду памятником праці всього українського жіноцтва в Америці, і помістити в ньому звіти інших українських жіночих товариств, особливо світських, з їх фотографіями та описом діяльности. Окрему частину хоче присвятити праці жінок на мистецькому полі, участи жіноцтва в орґанізаційній праці американських великих орґанізацій, не забуваючи також про наших жінок-бизнесменок „Жіноча Громада“ думає помістити в альманаху спис українських бизнесменок і професіоналісток (лікарок, власничок „інститутів краси“) та інших підприємчинь у кожній місцевости. Матеріяли для альманаху приймає п. Марія Скубова, 132 Іст 7-ма вул., Ню Йорк, Н. Й.

Успіхи українського дня.

Щойно повернув з артистичної подорожі на полудне наш відомий український скрипак, проф. Роман Придаткевич. Приїхав тим разом з новими лаврами і несогіршим матеріяльним додатком. Показував вирізки ґазет про виступ українського тріія, зложеного з нього як скрипака, п. Марії Гребінецької як солістки (сопран) і п-и Аліції Корчаківної як пяністки. Всі троє виступали тричі по черзі в університетських містах Савт Керолайни, а саме в місті Чепел Гулл дня 30. червня, в місті Доргем дня 1 липня і в місті Ґрінвил дня 2. липня. Всюди складалася авдиторія зі студентів університету та професорів і всі вони давали щирий вислів своїм почуванням рясними оплесками, почувши, може перший раз, українські пісні та музику. Часопис „Доргем Морнінґ Гералд“ з дня 4. липня висловлюється з найбільшими похвалами про гру українського трія і каже, що „від початку до кінця українські артисти викликали найвищий степень ентузіязму“. Але й працювати мусіли наші артисти: аж 19 точок, разом з наддатками. — Тріо реорганізується по цім виступі, бо п-а Корчак іде до Европи, а проф. Придаткевич глядає за якоюсь новою українською пяністкою. Є отже добра нагода для молодих українських пяністок пописатися своїм талантом і наукою. („Свобода“).

Виступ українського співацького товариства перед американською публикою.

Дня 26. липня ц. р. українське співацьке товариство „Боян“ в Істон, Па виступило перший раз перед американською публикою. Хор виступив під управою невтомного диригента Онуфрія Гринькова, котрий вечорами трудиться над вишколенням співаків. Концерт був рідкою насолодою для української співолюбивої людини і для чужинців. Наша молодь мала веселі забави, повно розривок, повно втіхи, повно несподіванок. Були там і смачні перекуски й охолоджуючі напитки, була радість і втіха між своїми. За перекуску й напитки постаралося співацьке т-во „Боян“, що не забуло при тім за рідний край і внасигнувало зі своєї каси 10 дол. на „Рідну Школу“ в старім краю, котрі вислано через Обеднання. До цього М. Підгайний і М. Колодруб додали по 1 дол., отже вислано разом 12 долярів. Пісні випали дуже добре. За це співаків нагороджено довготреваючими оплесками.

Старостинське урядування.

Пишуть нам з Печеніжина:

Дня 21. серпня ц. р. вніс Кружок Р. Ш. в Печеніжині, прохання до староства в Коломиї в справі дозволу на збірку добровільних грошевих датків коло церкви в Княждворі, Молодятині і Березові Середнім на день 28. серпня ц. р. на цїли Р. Ш. (у в всіх трьох церквах були храми.) Навчені досвідом, що староство в Коломиї жадного прохання в просвітянських справах без особистої інтервенції не полагоджує, вислала старшина Кружка окремого післанця дня 26. серпня до староства, щоби припильнував полагодження справи. Дотичний старостинський референт заявив післанцеві, що нині справи не полагодить, бо вже пізно (була година 13-та), але як післанець прийде на другий день в годині 14-ій, відбере дозвіл особисто. На другий день явився знову післанець точно в год. 14-ій. Тепер референт сказав йому, щоби зголосився в год. пів до 18-ої. В год. пів до 18-ої урядування в старостві вже покінчене, а старостинський возьний сказав післанцеві що дозвіл пішов до Печеніжина почтою.

Підсумки повищих старань ось які: перший післанець, що вніс прохання, два післанці, що ходили по дозвіл, разом три післанці стратили три дні. Заплачено їм за страту часу, а сподіваного дозволу і так не було, бо наданий в Коломиї дня 27. серпня на почту, прийшов до Печеніжина дня 29. серпня, значить, один день пізніше після прошаного речинця (після храмів).

Коментарі до цього факту злишні.

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими марками.

Комуністичні демонстрації.

Минулу неділю (6. ц. м.) визначив комуністичний інтернаціонал святом комуністичної молоді в цілій Европі. В Москві відбулася з того приводу велика дефіляда, в якій взяло участь кількадесять тисяч молоді, зорґанізованої на військовий лад. Поза тим майже всі европейські держави не допустили у себе до комуністичних манїфестацій. Тільки в Болгарії прийшло з того приводу до сутичок між демонстрантами і військом та поліцією. В селі Далбоках військо стріляло до демонстрантів, що хотіли його розброїти, наслідком чого погибло кілька осіб. В інших селах були також кріваві сутички. Поліція арештувала багато осіб, між ними кількох комуністичних послів. Також у Мадриді прийшло до стріляннини з приводу комуністичних демонстрацій. Комуністи схоронилися в загальному шпиталі, де поліція арештувала кількадесять осіб.

Пророчисті резолюції одного польського віча.

На сторінках „Слова Польского“ (ч. 246) з дати 8. вересня ц. р. опубліковані резолюції, які ухвалило польське віче в Бориславі, скликане бебістичними діячами з нагоди траґічної смерти пок. посла Т. Голувка. З деякими з тих резолюцій варто познайомити й український загал. Зацитуємо їх у дослівному перекладі від четвертої точки до кінця. Вони звучать так:

„4) Ствердити перед цілою Польщею, що з уваги на память вікового згідного співжиття(!) на тій землі польської суспільности з українським людом ідея згідної співпраці польського й українського населення в нашому краю не буде захитана ніякими замахами ані переворотовою пропаґандою злочинців і божевільних“.

„5) Ствердити рівночасно, що після злочинної аґітації, плодом якої є душогубство і пожежа, родяться вони в атмосфері облуди й ненависти, яку ширять у Польщі не лише українські політики, споміж яких багато засідає у варшавському соймі, але також високі духовні сфери, що ґуртуються біля катедри св. Юра“.

„6) Звернутися до польського уряду з апелем, щоби в інтересі польсько-українського співжиття і в порозумінні з Апостольською столицею усунув з Польщі духовних підбурювачів, не роблячи ніяких вимків для найвище поставлених осіб“.

„7) Звернутися до уряду з апелем, щоби розтягнув пильну контролю над політичною діяльністю чину Василіян у Польщі“.

„8) Звернутися до уряду з апелем, щоби на найближчій соймовій сесії зголосив законопроект „Про охорону Річипосполитої“. Кардинальною точкою цього законопроекту повинен бути параґраф про баніцію з Польщі всіх підбурювачів і моральних спричинників політичних злочинів і саботажів. Як також і тих, які в краю і за границею, у „малопольському“ селі чи в Женеві зневажають імя Польщі і таким чином їй шкодять“.

„9) Звернутися з апелем до уряду в справі обсадження нашої полудневої границі відділами корпусу пограничної охорони“.

Так виглядають наймаркантніші точки бориславських резолюцій. При цьому слід зазначити, що однозвучні резолюції ухвалено і на зорґанізованому бебістичними діячами вічу в Дрогобичі.

—o—

Після замаху на пок. Голувка.

Відгомін на женевському терені.

Коли до Женеви дійшла вістка про траґічну смерть пок. Голувка, і коли польська пропаґанда почала її використовувати в відомих цілях, тоді пос. Пеленський, делеґований на конґрес національностей, де був членом президії, опублікував у женевській пресі енунціяцію в цій справі, яка на сторінках щоденника „Journal de Genève“ виглядає так:

„Український посол зі Східної Галичини п. Пеленський, що був представником української національно-демократичної партії на Конґрес національних меншин заявив нині представникам преси в справі вбивства Голувка ось-що:

„Досі не маємо ніякої точної вістки про характер злочину. Чи є це вбивство з особистих мотивів, чи політичний злочин? Покищо не маємо ніяких даних, щоби висловити свій погляд про характер цього вбивства. Одиноке, що можемо заявити з усією рішучістю на випадок, якби доказали політичний підклад убивства, це те, що наша партія, яка є представником майже всього населення Східної Галичини не має нічого спільного із методами насильства в політичній боротьбі; наша партія разом з усіма іншими партіями нашого краю вже виразно заявили прилюдно, що в своїй політичній праці користуються тільки законними засобами. Ми прямуємо законними шляхами до запевнених нам міжнародніми договорами прав і осуджуємо прояви терору, без огляду на їхнє джерело, чи є це терор білий чи червоний“.

—o—

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 10. ВЕРЕСНЯ 1931.

Д-Р Я. ПАСТЕРНАК

На теребовельськім замку.

В половині серпня появився був у польській пресі комунікат ПАТ-а, поданий теж українськими часописами, про розчищування з румовища замкових руїн у Теребовлі заходом Подільського Краєзнавчого Товариства під проводом дир. гімн. Казимира Міссони та про „величезну кількість“ предметів щоденного вжитку, що їх при тій праці знайдено. Знаючи з практики (Градчани у Празі), як добре можна відчитати в розкопуваних верствах терену цілу історію замку, а зокрема його архітектури, поїхав я з доручення Наукового Товариства ім. Шевченка подивитися на теребовельські розкопки, в надії розпізнати може які памятки ще з часів нещасного Василька, який панував там під конець XI. ст.

Зараз на вступі переконався я, що невинний вислів комунікату про усування тільки румовища не відповідав уповні правді. Його усунено ще попередніми роками з двох башт, а тепер проваляться в дійсности археольоґічні розкопки, які веде, крім згаданого вже директора місцевої гімназії, ще п. Осип Подгайський, учитель руханки. Воєвідського консерватора у них, кажуть, ще не було.

Їх завданням є відшукати останки попередніх укріплень, які знесено з початком XVII. ст. при будові нового замку, що його руїни залишилися донині. Одначе це відшукування старших і найстарших мурів ведеться в той спосіб, що відкриті рештки давніх мурів годі буде колинебудь точніше хронольоґічно означити. А саме усувається весь терен, що прилягає кругом них, майже аж до споду, так, що тепер можна означити тільки релятивну хронольоґію мурів у відношенні до верстов терену, на яких вони стоять, але годі найти вже терен, що відповідав би часові вживання мурів і тим самим означував би точно час їх побудування.

І так ствердив я прим. в одній кількаметровій сонді, що у XV. ст. була на замку велика пожежа, яка мусіла знищити більшу його частину. Після того піднесено терен на місці старих мурів (чи якоїсь їх части) насипанням грубої верстви згарищ, в яких земля густо перемішана з вуглям та черепям глиняного посуду XV. ст. і вимуровано на тім нові укріплення. Але коли саме їх поставлено, годі вже означити. Вправді знайшовся в мулярській заправі на тім мурі черепок з XV. ст., який міг попасти туди підчас мурування, валяючись на землі, й означував би тимсамим час поставлення муру на XV. ст.; але таксамо добре міг він бути викинений на верх з верстви згарищ при копанні ровів під мури. В тім випадку міг би дати позитивну відповідь тільки приналежний до мурів терен, але його вже нема й археольоґічного висвітлення і тимсамим нема неодної неясної ще в історії теребовельського замку події.

В тій самій сонді було видно, як потім копали у верстві згарищ другий рів, тим разом далеко глибший, під нові мури по зовнішній стороні старих, що стоять донині і були вибудувані теребовельським старостою Олександром Баллабаном у 1631 р. Ця історична дата є доказана також і знахідками, бо рів під нові мури був, як звичайно дещо ширший і після закінчення мурів засипували щілину між ними й тереном рештками будівляного піску, в якім є досить черепків з першої половини XVII. ст.

Після розглянення всіх відкопаних мурів та спідних верств терену в сондах при них прийшлося ствердити, що досі не знайдено на замку ще жадних памяток, старших від XV. ст. Значить: за останками Василькового княжого замку чи за культурною верствою з того часу треба би копати ще глибше, і то боками попри мури, бо по середині замкової площі підходить вапняковий цілець під сам верх нинішнього терену. Одначе не виключене, що середньовічний замок не станув точно на місці Василькового, так як це нпр. було з Галичем, що за княжих часів мав своє городище в нинішнім Крилосі, — хоча знову з теренових розслідів ради. Льва Чачковського (не Чайковського, як було мильно подане д-ром Годованим в „Ділі“ з 1. ц. м.) виходить, що замкова гора в Теребовлі мала свого часу земні і водні укріплення, дуже схожі з крилоськими княжого часу. Остаточно вияснити це важне для нас питання можуть тільки фахові археольоґічні розкопки.

Вибудований 1631 р. замок знищили татари в 1688 р., після чого він зник без сліду і тепер лишилися тільки оборонні мури кругом пустої площі, з кількома баштами на роґах. При розчищуванні нутра цих останіх та замкової студні з кількаметрової верстви румовища знайдено досить дрібних памяток з XVI—XVII. ст., з яких дещо має і музейну вартість. Є це передовсім фраґменти численних неполиваних кафлів з печей з фіґуральним та стилізованим ростинним орнаментом, але ні одного цілого примірника. Видно на них їздців на конях, двоголових орлів, одну короновану мученицю з лелією в руці, рі

Гаський трибунал проти „аншлюсу“.

Міжнародній трибунал у Газі видав 5. ц. м. рішення в справі пляну митної унії між Австрією і Німеччиною. Трибунал рішив 8 голосами проти 7, що устрій, утворений між Австрією і Німеччиною на основі віденського протоколу з 19. березня ц. р. про митну унію, не є згідний з протоколом, підписаним у Женеві 4. жовтня 1922 р. Крім того 7 голосів заявилось, що австро-німецький митний союз суперечний також з договором у Ст. Жермен. За рішенням гаського трибуналу голосували представники: Польщі, Франції, Румунії, Італії, Еспанії, Колюмбії, Куби і Сальвадору. Меншість 7 суддів сформулувала противну опінію, а саме, що задумана митна унія згідна з женевським протоколом і ст. жерменським договором. Цю опінію підписали: Німеччина, Англія, Бельгія, Голяндія, Америка, Японія і Китай.

В мотивах рішення трибуналу сказано, що Австрія є дразливою точкою европейського порядку та що її існування є життєвим чинником політичного укладу в післявоенній Европі. На основі артикулу 88. трактату в Сен-Жермен Австрії не тільки не вільно добровільно зректися своєї незалежности, але навіть заборонена в Австрії всяка акція, що могла би захитати її незалежність. Женевський протокол говорить про австрійську незалежність з економічного боку. Він постановляє виразно, що Австрії не вільно нарушувати своєї економічної незалежности, признаючи якійсь державі спеціяльні користи в економічній ділянці. А віденський протокол у справі митної унії признає іншій державі такі спеціяльні умовини.

Язичком при вазі був голос судді Бустаметти (Куба), який рішив, що більшість гаського трибуналу заявилась проти митного „аншлюсу“.

Рішення гаського трибуналу відбилося голосним відгомоном у всьому політичному світі. Широко коментує його преса, хоча німецька преса не бере відємного для Німеччини рішення дуже трагічно. Гаське рішення запало більшістю тільки одного голосу і з такими застереженнями, що рівняється майже позитивному рішенню — пише „Берзен-Цайтунг“. Зрештою рішенням гаського трибуналу буде займатися ще Союз Народів, хоча дискусія на Раді не стрінеться з труднощами з огляду на те, що Австрія та Німеччина зреклися свого проєкту митної унії.

—o—

Виконавці трускавецького атентату

досі не зловлені.

У львів. щоденнику „Век Нови“ з 9. вересня ц. р. (ч. 9071) читаємо: „Як довідуємося з міродайного джерела, *всякі поголоски про зловлення безпосередніх виконавців душогубства на особі пок. Т. Голувка не полягають на правді. Спричинники досі не зловлені* (Підкреслення „В. Н.“). Низка осіб, підозрілих у приналежности до УВО перебуває в арештах, при чому далі відбуваються поміж українцями ревізії й арешти. З уваги на недостачу якихнебудь слідів слідство відбувається повільно і є дуже утруднене“.

—o—

Повітова господарська нарада в Луцьку.

(Кореспонденція у Луцька.)

З метою скоординування господарської роботи в повіті й ведення її по одному пляну та спільними силами всіх українських організацій, філія „Сільського Господаря“ скликала на день 30. серпня повітову господарську нараду, запросивши на неї представників усіх господарських, кооперативних та культурно-освітніх міських і сільських організацій.

Нарада відбулася в салі повітової „Просвіти“ й продовжувалася від пів на першу до пятої години пополудні. Не зважаючи на трьох денний дощ, що дуже попсував дороги, на нараду прибуло півтораста членів „Сільського Господаря“ і представників інших організацій.

Нарадою проводив голова філії „Сільського Господаря“ в Луцьку п. В. Островський, секретарювали молоді представники села студенти Ів. Подригуля й М. Нищий (вихованки Подебрадської Господ. Академії). На пропозицію п. Островського зібрані витали представників Просвіти, кооперації, студентства й зокрема п. О. Кремінецького дружніми оплесками.

На порядку дня було 10 точок, які всі були обговорені, а рішення сконкретизовані в загальній резолюції, поданій нижче.

З рефератами виступили: п. В. Островський — про загальне господарське положення й завдання філії „Сільського Господаря“, збут і перерібку сільсько-господарських продуктів, фонд допомоги у випадках градобиття й про участь „Просвіти“ в господарській розбудові повіту; інж.-агроном Т. Залуцький — про молочарство та плекання, годівлю й охорону тварини; ревізор РСУК п. Д. Олександрович — про кредитову кооперацію та її ролю в господарській розбудові, й повітовий кооп. інструктор п. Споляк — про споживчу кооперацію та її участь у агрікультурній роботі.

Забирали голос п. інсп. Л. Кобилянський, представники філії і кружків „Сільського Господаря“, кооператив і філій „Просвіти“.

При кінці була принята обширна резолюція, в якій повітова господарська нарада в Луцьку ствердила передусім, що загальна економічна кріза дуже тяжко відбилася на господарстві й добробуті українських хліборобських мас луцького повіту, при чому подрібно вичислено причини такого стану! Стверджено, що перші підвалини під орґанізоване господарське життя українських мас поклала в повіті українська кооперація (споживча, кредитова й молочарська), що філія „Сільського Господаря“ в Луцьку перша започаткувала орґанізовану агрікультурну працю серед української хліборобської верстви повіту, але, що у дотеперішній розбудові господарського життя бракувало ще тісної співпраці в цій ділянці всіх українських орґанізацій: філії „Сільського Господаря“, кооперації і „Просвіти“ та що ця співпраця і взаємне допомогання собі в господарській роботі є рішучою вимогою часу.

Переходячи до конкретних завдань моменту, нарада висловила цілу низку побажань, з яких найважніші такі: щоби філія „Сільського Господаря“, кооперативи й повітова „Просвіта“ з метою господарського усвідомлення, виховання й підготовання до практичного життя хліборобських мас, а в першій черзі — сільської молоді, ширили господарську літературу, а з окрема — господарські й кооперативні часописи, закладали сільсько-господарсько-кооперативні бібліотеки, спільно улаштовували реферати на господарські теми, наради й зїзди та господарсько-кооперативні курси й т. д.; щоби була усунена сепаратна й безплянова робота поодиноких міських і сільських організацій в ділянці сільського господарства та щоб надалі вона велася пляново й скоординовано під проводом покликаного для цього товариства „Сільський Господар“ — філія в Луцьку; щоби кооперативи всіх типів пройнялися свідомістю, що їхньою метою є не тільки матеріяльні осягнення, але головним чином — піднятти господарства й добробуту мас; щоби кооперативи та їхні члени, як рівнож члени філій „Просвіти“ стали членами філії „Сільського Господаря“; щоби кооперативи всіх типів, а зокрема банки, взяли участь в утриманні агрономічно-інструкторських сил при філії „Сільського Господаря“; щоб з огляду на тяжку крізу збіжевого господарства українські орґанізації розпочали пропаґувати додаткові галузи сельського господарства: молочарства, садівництва, городництва, птахівництва, шовківництва і т. д.; щоб з огляду на те, що загибль худоби у дрібному господарстві є великим ударом для хлібороба та що кредити на закуп худоби є дуже утруднені, всі орґанізації причинилися до найширшої реєстрації селянських коров у Секції Плекання й Охорони Тварин при філії „Сільського Господаря“; прийняти побажання у справі кредитової кооперації, а справі кооперативного кіно-театру, в справі допомог на випадок стихійних нещасть, в справі налагодження збуту й перерібки с.-г. продуктів і т. д. Рішено вкінці найближчу подібну широку господарську нараду скликати не пізніше січня 1932 р.

З орґанізаційного руху.

Наради і збори в Перемищині.

Орґанізаційна праця в Перемищині йде від останніх соймових виборів доволі жваво. Кращим і доцільнішим засобом, ніж великі масові віча та збори виявилася система орґанізаційних нарад по селах, чи-то довірочних чи загально-доступних. Виробляється тоді більше безпосередній звязок поміж учасниками таких зборів і референтами та є можність всесторонного обговорення актуальних питань. Присутні на таких вужчих зборах, втягані у дискусію, вчаться ставати більш активними учасниками нарад. Щодо вибору місцевостей, бралось під увагу найменш освідомлені, або від центра дальше положені місцевости, а також сторони, де появляється сельробівська демагогія. Предметом нарад та рефератів були загальні як і кожночасно гостро актуальні політичні справи, обговорення діяльности сойму і праці нашої Парлям. Репрезентації та подрібніше обговорення важніших для селянства справ з господарсько-політичної ділянки. Відповідно до льокальних умовин поширювано також кооперативну, сільсько-господарську та рідношкільну ідею. Одною з найважніших точок таких нарад було наладнання місцевої партійної орґанізації і майже без виїмку всюди вибір місцевого партійного Комітету. Річ самозрозуміла, що предметом нарад були теж справи подій з літа-осени мин. року та діяльність послів на соймовій арені в тій справі, включно з парляментарними заходами, які потім використали всі наші противники для ширення леґенди про здогадну „угоду“. Оскільки в тих зборах брав участь посол д-р Загайкевич, були збори присвячені передовсім його посольському звітові. Треба ствердити, що коли найширший український загал місточок і сіл, дезорієнтований вістками про „угоду“, довідувався про правдивий стан річи, — в усіх випадках одобрював діяльність та заходи Української Парл. Репр. в цій справі. На ріжних зборах у Перемищині стверджено теж, що одним з найбільше важливих питань нашого села є справа народнього і середнього шкільництва. Велике затрівоження викликує по селах також вістка про намірені санацією „збірні громади“, а то з огляду на безсумнівний вплив таких збірних громад на громадську господарку і громадські бюджети в напрямах їх погіршення.

У зборах брали участь: д-р Вол. Загайкевич, Осип Сенечко, д-р М. Рибак і д-р С. Навроцький.

Між іншими відбулись такі збори:

Дня 10. XII. 1930 р. в Бушковичах, 14. I. 1931 р. в Тернівцях, 25. I. 1931. в Рокшицях, 15. II. 1931. в Баричі, 22. II. 1931. в Яксманичах, 8. III. 1931. в Стібенці, 22. III. 1931. в Боршевичах, 29. III. 1931. в Селиськах, 4. IV. 1931. в Кривчі, н. Сяном, 5. IV. 1931. в Кривецькій Волі, 29. VI. 1931. довірочна нарада міщанства й інтеліґенції в Перемишлі. 19. VII. 1931 районове віче в Хідновичах

жні розети і т. п. Досить є кусків та кілька цілих фляшочок і стаканів з венецького скла з валіплюваними пластичними пружками та мальованими орнаментами, яке міниться на поверхні та лущиться вже тонесенькими пластинками. Черепя глиняного посуду є дуже мало. З металевих предметів є кілька залізних ножиків, ключів, ковань дверей і вікон, малих коробок невідомого призначення, одна трикутна колодка з довшою руркою на ключовій дірці (тип, який стрічається ще сьогодня при дверях наших найстарших деревляних церков) — усе те очевидно сильно поржавіле; дальше багато залізних гарматних куль ріжного калібру, кілька цілих і пірваних моздірів, підкови до чобіт, мосяжна ложка без держака і трохи інших подібних дрібниць. Усе те розложене на примітивних поличках в кількох нижах входової башти, на вільнім воздусі. В малій ошкленій скриночці є кілька цінніших дрібних предметів, у тім кільканадцять срібних монет Жигмонта I. з найденого там цього року скарбу. Памяток з неоліту та бронзової доби, про які згадує польський комунікат, там не видно, тільки кажуть, що якийсь кремінний знаряд був найдений в насипі під старшими мурами, отже не в первіснім уложенні. Про замешкання замкової гори в доісторичну добу годі тому покищо твердити.

З того всього виходить, що вістки комунікату ПАТ-а не у всьому були правдиві, а зокрема не є вони покищо тривожні з огляду на дороге нам історичне місце. Тимчасово йде тільки про руїни замків XV—XVII. ст., а чи знайдуться там сліди ще й княжих часів, годі нині, як уже було сказано, напевно твердити. На всякий випадок фаховий догляд над розкопками є дуже бажаний.

Крім того скликаний був на день 27. III. ц. р. повітовий народній зїзд УНДО у Перемишлі. На нараду зібралось поверх 1000 люда не лише зпоміж членів нашої партії, а то з огляду на посольський звіт д-ра В. Загайкевича: покликуючись на спільний виборчий блок в останніх виборах, домагались теж і непартійники участи в нараді і цьому бажанню повітова народня організація вволила; тому мусів відпасти заповіджений на цей день звіт з пов. народньої організації та перевибір повітового комітету.

В часі реферату посла Загайкевича ввійшла на салю поліція і по живішій перепалці з послом д-ром Загайкевичем, як господарем зборів, комісар поліції розвязав збори. Вкінці згадати треба довірочну нараду відпоручників Пов. Народніх Комітетів цілої 48. виборчої округи, яка відбулась в Перемишлі дня 21. VI. ц. р., при співучасті посла М. Галущинського, як відпоручника ЦК УНДО-я. В цій нараді, в якій взяли участь найвизначніші представники поодиноких повітів, обговорено важніші політичні та організаційні справи, одобрюючи вповні діяльність Української Парляментарної Репрезентації.

Повітовий Народній Комітет в Перемишлі.

Розправа проти бувш. пос. д-ра Осипа Когута.

В звязку з нотаткою в числі 199. „Діла" про політичні процеси перед львівською лавою присяглих у місяці вересні й жовтні, належить занотувати ще один політичний процес проти бувш. берестейського вязня, бувш. пос. д-ра Осипа Когута, що відповідатиме з § 65. (публичне зaбурення). Справа делегована перед львівський суд зі Станиславова. Розправа починається 7. жовтня ц. р.

—о—

Останні вісти

КОСТЕК-БЕРНАЦЬКИЙ ВІЦЕМІНІСТРОМ?

У політичних колах Варшави кружляють чутки, що теперішній віцеміністер внутрішніх справ Стаміровський уступить з причини лихого стану здоровля. Його місце, як здогадуються, займе новгородський воєвода полк. Костек-Бернацький.

ГОЛОДОВІ ДЕМОНСТРАЦІЇ В КАЛУШІ.

7. вересня около 9. год. рано в Калуші зібралися юрби демонстрантів на вул. Салінарній, головно біля кооперативи салінарних службовиків. Поліція розігнала демонстрантів. Придержали: Йос. Полянищо, Мих. Волошиновича, Фр. Бучинського й 6 інших людей та передали їх судові. Їм закидають комуністичну агітацію.

БЕЗПЛАТНІ ПАШПОРТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ, АРЕШТОВАНИХ У РИЗІ.

Оба увільнені з арешту студенти, Яблоновський та Пйонтковський, придержані в Ризі під закидом убивства Голувка, сказали в слідчому уряді після звільнення, що остання пригода не здержить їх від мандрівки й вони таки виемігрують із Польщі. Тому еміграційна влада дала їм безплатні пашпорти і кожен із них дістав по 10 зол.

АВСТРО-УГОРЩИНА?

„Пештер Льойд" приносить подробиці меморіялу мадярського економіста проф. Вікт. Гантоша, який він предложив Лізі Націй. Меморіял пропонує союз Австрії й Мадярщини, себто створення на ширших основах одноцільного господарського австро-мадярського простору. Це на думку автора, найпевніший шлях для оздоровлення середньо-европейської господарки. Здійснити це можна би шляхом преференційної системи, або митно-господарським союзом.

Берлінська гугенбергівська преса повідомляє з Будапешту, що Франція готова настоювати на Чехословаччину, щоби віддала Мадярщині території замешкалі мадярами, між Комарном і Кошицями біля остр. на озері Житно-Островське. През. Масарик уже кілька разів агітував про можливість уступлення Мадярщині деяких територій. Рівночасно повідомляють, що чехословацько-мадярські торг. переговори, які саме тепер почалися, заініціювала Франція. Франція хоче теж дати Мадярщині 100 міл. дол. довгорічниневої позички.

З Женеви повідомляють, що Ліґа Націй задиттиме тепер над справою фінансової помочі для Мадярщини.

„Пті Парізіен" довідується, що Максим Робер буде фр. знавцем у комісії студій, яка має перевести анкету в справі Австрії. Таж комісія поїде й до Будапешту на бажання мадярського уряду, щоби й там перевести таку анкету.

АНГЛІЙСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ.

8. вересня почалися наради палати громад при участи майже всіх послів. Майже всі лейбуристи перейшли до лавок опозиції, а в лавках урядових партій засіли консерватисти й ліберали. Перший конфлікт між Гендерсоном і Мекдональдом пройшов серед рясних оплесків опозиційних і урядових партій. Гендерсон нawязуючи до уряд. проекту в справі обмеження дискусії над бюджет. пропозиціями до четверга, запротестував проти такого поспіху в поладі кризі. Мекдональд відповів глумливо, що є вдоволений, що Гендерсон признав існування кризи. Опісля відчитав кор. відручне письмо, в якім сказано, що фін. стан згідно з опінією міністрів вимагає додатк. податків, оплат і ощадностей. Король поручає палаті громад розглянути цю справу. Сподіється, що вона ухвалить відповідні зарядження.

Опісля Мекдональд заапелював до всіх сусп. кляс, щоби йшли з урядом. Гендерсон сказав, що через 28 літ ніколи не звертався до палати із заклопотаниям. Партія Праці рішучо йтиме проти уряду, бо це не є народній уряд. Коли треба зрівноважити бюджет, то хай уряд бере від тих, котрі мають за багато, а не від тих, що мають за мало.

—о—

НОВИНКИ

— Українська робітня футер Юліяна Глушевського, Львів, вул. Коперника 16. II. пов. Тел. 54-46. — Догідні умови. 254—?

— **„Порадня Матерей"** при вул. Ходоровського ч. 15. відчинена на ново. Ординація щоденно від год. 8. рано.

— **ОО. Катехитам і Парохам до відома!** Кооп. „Священича Поміч", Станиславів, Липова 1. поручає найкращі підручники до навчання релігії в народніх і виділових школах, апробовані всіми трьома Впреосв. Ординаріятами. 1. **Малий катехизм хр. кат. рел., ціна 0·80 зол.**, 2. **Коротка біблійна історія ст. і нов. зав., ціна 1·50 зол.**, які гарним зовнішним виглядом, добірною методою та конкуренційною ціною зєднали собі загальне признання. Від замовлень понад 25 прим. не числиться коштів пересилки. Приймається комісові замовлення. Попирайте кооперативне, шкільне видавництво! 412 2—10

— **Абсольвентка майстерної кляси у віденській консерваторії** по повороті зі студій приймає лекції фортепяну. — **Ольга Бережницька, Львів, вул. Пекарська 35/І п. Між 12—14 год.** 425 2—2

— **Конфіската „Діла".** Вчорашнє (201) число „Діла" підпало конфіскаті за цілу середину передової статті **„Мобілізація і маневри"** та за закінчення статейки **„Після нападу під Печеніжином"**. Це вже 51-а конфіската нашого органу в цьому році.

— **Ревізії й арештування.** В пятницю 4. ц. м. переведено ревізію в домі д-ра Романа Мармаша в Зашкові, після чого його арештовано. В неділю випущено його на волю.

— **По польських селах вже й косарі леґітимують.** Голод Роман, абс. техн., вертав дня 7. IX. ц. р. вечором зі стації Винник до села Дмитрович. Коли переходив через Чишки (село польське), на сіножаті обскочило його 7 косарів з молотками (мабуть „стшельци") і зажадали від нього леґітимації, бо він, мовляв, виглядає для них „бардзо подейжани". Обскочений студент сказав, що вони не мають найменшого права леґітимувати і йому не хочеться показати їм леґітимації. Тоді косарі намагалися криком і погрозами вимогти від нього леґітимацію, а коли їм і це не вдалось, пішли гурмою за ним аж до села Дмитрович. Діставши інформації у тамошнього війта, вернули вони назад, відгрожуючись, що подадуть його до жандармерії за те, що не вилеґітимувався на їх домагання.

— **Ще про зїзд бережанців.** До замітки про зїзд бережанців, поданої в „Ділі" з 2. ц. м., присилають нам таке доповнення: З причини пізного оголошення про товариський зїзд учеників бережанської гімназії в „Ділі" приїхало українців ледви десятьох. При відвіданні могил померших професорів ствердженно, що гріб покійного професора Фердинанда Хоронжого, найкращого педагога, батька молоді і нераз одинокого оборонця українців, не має ніякого памятника. На внесок о. М. Світенького заряджено зараз складку, яка принесла понад 230 зол. Вибрано комітет, який має занятися дальшими складками і будовою памятника. Дальші датки слід посилати на руки дирекції бережанської гімназії. Також вибрано комітет, який знова має занятися зреалізуванням стипендії в память 125-літнього існування бережанської гімназії. Найстарший ученик був з року 1864, а найстарші матуристи з року 1876 і 1880. З українців найстаршим учеником був о. Світенький, який на прохання комітету виголосив знамениту промову не тільки з питомою йому красноричивістю, але й глибоку змістом, а головно видержану в українськім дусі.

— **Зима йде.** В цілій Европі поступенно в останніх днях, а в Німеччині, особливо в горах почав падати сніг. Над Балтійським морем шаліють страшні бурі, що наробили великої шкоди в кораблях і на берегах. Помічення з природи, головно з життя деяких звірят і птиць вказують, що треба надіятися скорої та гострої зими.

— **З львівської хроніки.** Запалився від іскри з димаря паровозу деревляний залізничий міст при вул. Жерельній. — 17-літнього Станислава Яцишина переїхав невідомий мотоцикліст на вул. Стрийській. — З мешкання Льва Ціпадра при вул. св. Анни пропало вбрання вартости 200 зол.

— **„Уфото"** продовжує свою діяльність у власній домівці, при вул. Ходоровського 15. Темничка і читальня отворені як звичайно кожного понеділка, четверга і суботи в годинах від 5—8 попол. В тім часі можна користати з побільшаючого апарату, що перед цьогорічною фото-виставкою дуже актуальне.

— **Справлення помилок.** У вчорашньому (201) числі „Діла", в статейці **„З церковних справ"**, зложено помилково її підзаголовок: замість „З успіхів унійної **церкви** на Волині" має бути: **„З успіхів унійної акції на Волині".**

Дописи.

ПЕРЕМИШЛЯНИ. *(Сокільсько-лугове свято в Перемишлянах.)* 23. VIII. ц. р. переживали Перемишляни свій великий день. День цей присвятили великим заслугам нашого Митрополита Андрея, а для кращого звеличання його взяло в нім участь сокільство Перемишлянщини та лугові товариства. Вчасним ранком зібралася сокільська та лугова громада на площі-оболонні, що її вже заздалегідь огородив та пристроїв у жовто-сині прапорчики місцевий „Сокіл". Щойно в год. 8. рано розпочалася проба вправ через припізнення наслідком великої зливи, яка мала місце кілька днів перед святом. В 11. годині вирушив похід через місто до церкви. Під звуки трьох оркестр машерувало 1.200 руховиків. Святочну полеву Службу Божу відправив о. Никита Будка, а співав місцевий хор. Палку проповідь виголосив о. Колч, в якій взивав усіх шанувати нашу традицію і карно виконувати розпорядки своїх старшин. Закінчив Службу Божу Преосв. О. Никита промовою, після чого похід у тім самім порядку вирушив на площу вправ. В год. 3. попол. уставлено соколів та луговиків до перегляду. Почесним кроком перемаширували вони площу та уставилися кольонами, щоби вислухати привітів. Перший привітав усіх місцевий голова „Сокола" д-р Ярослав Сахно, а по нім побр. Любомир Огоновський, делегат „Сокола-Батька". Від Лугової Організації витав свято п. Федорчак. Попис вправ розпочали соколи, які виступили в 4 кольонах у числі 336 осіб. Другу точку виповнили вправи вінками й вільноруч 280 сокілок та луговичок при пісні, чим вони дали доказ, що ніжність та гнучкість можуть також захопити глядачів, як сила. В 2 кольонах виступили потім до вправ луговики, а опісля ці самі й 2 кольони луговичок з вінками (вправляло разом 202). Вправи їх рівнож цікаві, лише вправляючі були уставлені за близько глядачів, тому публика не могла мати доброго перегляду. Опісля написувалися лугові гнізда вправами до пісні „Чорна рілля ізорана", а 46 сокілок з Гліняя і Розворян виконали вправи вільноруч Гайдучка, які були приняті з одушевленням. Для доповнення програми виконали поправно соколи з Кривич, Короснa та Унева в числі 84 вправи списами. Закінчив танець „Гопак-коло". У святі взяло участь 29 сокільських гнізд і 8 лугових товариств.

КАЛУШ. *Господарка в касі хорих.* Відомим є, що каси хорих в Польщі працюють з величезними дефіцитами. Цей дефіцит мусять вони на кімсь відбивати. А що на фізичних особах відбивати тяжко, бо треба би підвищувати обезпеченеві премії, то каси хорих беруться до інституцій. І так нпр. тутешня каса хорих відбивається на кооперативах, в той спосіб, що силою обезпечує членів управи кооперативи, хоч закон того не передбачує. В останньому часі береться

каса хорих на штуки і накладає кари на кооперативи за те, що не обезпечують членів управ. А закон виразно говорить, що обезпечувати треба тих, що удержуються із найманої праці, тимчасом члени управ кооператив не живуть із платні, що одержують звичайно у формі ремунерації, а тільки живуть з хліборобства. Апелюємо до міродайних чинників приглянутися господарці каси хорих, щоби була більше справедливою у відношенні до сільських кооператив та щоби засада „В Польсце як кто хце“ перестала бути реальною, бо дійсно кожна каса хорих поступає як собі хоче.

СОПІТ, пов. СКОЛЄ. *Культурно-освітнє життя.* Мале гірське село, положене серед стрімких верхів, відрізане від сусідних сіл рікою Стриєм, яку все вбрід треба переходити й переїздити, бо моста нема, село від світа майже дошками забите — зачинає приєднуватися до культурно-освітного життя всього народу, відколи заходом місцевого пароха о. Гр. Воскреса засновано читальню „Просвіти“. Читальня істнує тільки рік, а осягнула більші успіхи ніж неодні читальні за багато років. Особлившу діяльність розвинув аматорський гурток, що дав досі 20 вистав, між ними „Жидівку вихрестку“, „Сватання на Гончарівці“ та інші песи суспільно-побутового й гумористичного змісту. Режісером і душею вистав є секретар читальні Сень Бренич, що з великим відданням занявся цею ідейною працею, не вважаючи на перешкоди ворогів просвітного діла. Під його проводом беруть участь у виставах Василь Ластовецький, Кася Сенів, Ґнат Бренич, Дмитро Клосовський, Василь Сенів, Анна Кокун, Марія Савляк, Марія Клосовська та інші. Вистави відбуваються в громадському домі у приняві 80—100 осіб, бо більше саля не може змістити. Чистий дохід у сумі кількадесятьох зол. призначується на читальняну бібліотеку та інші видатки. Членами читальні є переважно молоді громадяни. Минулого року молодь гуртувалася також у пожежно-спортовому т-ві „Луг“, доки його не розвязано на фальшивий донос, що, мовляв, робить військові вправи. Тепер повітові верховоди хочуть накинути польську „страж пожарну“, однак молодь заходиться коло заснування українського „Сокола“.

Поінформований

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ.

Д. Х. Сіменович: ЧИ БОГ ОДИН ЧИ ТРИЄДИНИЙ? Ст. 16. Станиславів 1931. Накладом автора.

Богдан Лепкий: ВЕСЕЛКА НАД ПУСТАРЕМ. Львів 1930. Книгозбірня „Неділі“, том VIII. Стор. 349. Ф. 8°.

Гавриїл Костельник: СВІТ ЯК ВІЧНА ШКОЛА, фільософічні розважання. Ст. 60. Львів 1931. Накладом автора.

О. Д-р Г. Костельник: ЗАРОДКОВА ДУША, ґенеза людської душі та її природа на підставі біольоґічних фактів. Ст. 48. Львів 1931. Накладом автора.

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам в днях 3., 4., 5., і 7. IX. 1931 р: масло експортове пріма 3·— зол., десерове пріма 2·90 зол.; 8. IX. 1931 р: масло експортове і десерове пріма —·— зол., літра молока 24—25 сот., літра сметани 1·20 зол. копа яєць 6·30 зол.

—o—

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Середа, 9. вересня, година 8 вечором „Вулиця“ (виступ театру „Атенеум“.

Четвер, 10. вересня, година 8 вечором „Вулиця“.

Пятниця, 11. вересня год 8. вечором „Вулиця“.

Малий Міський Театр:

Зачинений аж до відкликy.

Театр Ріжнородностей:

Середа, четвер, пятниця, субота, неділя, понеділок в год 7·30 веч. „Королева передмістя“.

Кіна.

АПОЛЬО: „Жінка, яка бажає гріху“, „Відвічні вороги“.

КАСІНО: Звукова фільма“, „Сірий дім“ і додатки.

КОЛЬОСЕИ: „Вулиця гріху“, „Лявіна“.

ЛЕВ: „Чужа наречена“ (Марлена Дітріх), „Бунт совісти“.

МАРУСЕНЬКА: Звукова фільма „Особиста секретарка“.

МІРАЖ: Звукова фільма „Хаджі Мурат“ (Білий сатана) з І. Мозжухіном.

ОАЗА. Звукова фільма „Іванко музика“.

ПАЛЯС: „Чоловік-любовник“.

ПАН: Звук. фільма „Тиранія кохання“.

ПАСАЖ: „Вийнятий зпід права“ й додатки.

ХИМЕРА: Звукова фільма. „Під кріщами Парижа“.

СІЛЕВЕ: „Свавільні студентки“, Бастер Кітон боксером (100 проц звуковець).

УПХА: „Буря над Азією“, „Пат і Паташон та чародійний килим“.

Програма радіо.

Середа 9. вересня 1931.

Липськ (259,3) 16·00 Оперова музика. 23·30 Концерт радіоорх. **Моравська Острава** (263,4) 14·30 Поп. концерт. **Бра-тислава** (278,8) 21·00 Форт. речит. **Гамбург** (372,2) 17·30 „Радіо сьогодня і завтра“ д-р Куче. **Букарешт** (394,2) 21·45 Музичний скеч. 22·15 Скрипк. речит. **Сотенс** (403,8) 20·15 „Тангайзер“, опера Вагнера. **Берлін** (419) 16·30 Соната (Шуман, Бетовен). **Стокгольм** (335,4) 21·40—23·00 Давна і нова танкова музика. **Рим** (441,2) 21·00 „Ріголето“, опера Верді. **Прага** (486,2) 21·00 Скрипк. речитадь (Моцарт), Бравс, Бетовен), 21·30 Серенада **Відень** (516,4) 17·15 Давна камер музика. 19·25 Музика на два форт. **Рига** (524,5) 21·30 Сонати Бетовена. **Будапешт** (550,5) 17·25 Циганська орхестра. 19·30 Попул. концерт. 21·15 Сонати на скрипц. і форт. (Бах, Догнані, Моцарт). **Любляна** (575,8) 18·30 Концерт сальоновий квінтету. 20.00 Вокальний концерт. **Ленінград** (1000) 18·30 Концерт фільг. **Осльо** (1071,4(22·05 Муринські пісні. **Москва** (1481) 16·45 „Галіційская жакерія“. 19·30 Музика Чайковського.

Четвер, 10 вересня 1931.

Королевець (217,1) 19·30 „Що це інтелігенція?“ д-р Ерепштайн. **Липськ** (259,3) 22.00 Сучасна музика. **Моравська Острава** (263,4) 12·30 Конц. радіоорх. **Бресляв** (325) 18·35 Балетова музика. 22·35—0·30 Танкова музика. **Штрасбург** (345,2) 20·30—22·30 Камеральна музика (Бах, Гайдн, Шуман, Бравс) **Штутгарт** (360,1) 21·20 Камеральна музика (Бетовен). **Букарешт** (394,2) 18·00 Легка румун. музика. 21·00 Симф. концерт (Ґлінка, Д' Амброзіо). **Сотенс**, (403,8) 20·00—20·15 Із засідання Союзу Народів. **Берлін** (419) 21·00 Радіокабарет. 22·50 Концерт. **Стокгольм** (435,4) 20·00 Концерт в муз. академії (Бетовен, Біве, Альфвен). **Рим** (441,2) 21·00 Симф. конц. **Міляно** (500,8) 20·45 „Льогенгрін“, опера Вагнера. **Рига** (524,5) 19·03 Концерт (Моцарт). **Будапешт** (550,5) 19·45 Циг. орхестра 21·45 Концерт опер. орхестри. **Москва** (1481) 18·15 Концерт.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Середа 9. вересня 1931.

Львів (380,7) 11·58 Астр. час з Варшави 12·10, 15·10, 16·00, 16·30, 17·10, 19·25 Музика з грамофонових плит 13·10, 14·50 Комунікати. 15·25 Огляд останніх видань. 16·15 „Білий вожд червоношкірих“, кпт. Ліпецький. 16·50 Радіохроніка. 17·35 Там, де була редута Ордона“, відч. 18·00 Пополуд. концерт. 19·00 Всячина. 19·20 Комунікат 19·40 Рідні вісти. 19·55 Комунікати. 20·15 „Панорама сучасної музики“, Фейл. 20·30 Концерт (форт. дуети). 21·10 Японська повість 21·25 Камеральний концерт (смичк кварт.). 22·00 „Жінка в короні“, Фейл. 22·15 Комунікат. 22·30 Легка і танкова музика.

Четвер 10. вересня 1931.

Львів (380,7) 11·58 Астр. час з Варшави 12·10, 15·10, 16·00, 17.10, 19·25 Музика з грамофонових плит. 13·10, 14·50 Комунікати. 15·25 „Жінка й економічна кріза“, Я. Кравчинська. 16·50 „В службі Річипосполитої“, ред. Тарг. 17·15 „Великі люди на шкільній лаві“, д-р Рельмонт. 17·35 „Звиджуйте Віленщину“. д-р Льоренц. 18·00 Камеральний концерт (тенор, скрипка, форт.). 19·00 Всячина. 19·20 В справі плекання коней. 19·35 „Італійський райд авіонеток“, інж. Роланд. 19·50—20·10 Комунікати. 20·15 Вечірний концерт (орхестра, форт.). 21·30 Слуховище „Міс Гобс“. 20·00 „Від смодоскипу до неону“. Фейл. 22·15—22·25 Комунікати 22·30 Скрип. речит. 23·00— Легка і танкова музика.

Пятниця 11. вересня 1931.

Львів (380,7) 11·58 Астр. час з Варш. 12·10 Музика з грамоф. плит. 13·10, 14·50 Комунікати. 15·10 Авдиція для старших дітей. 15·25 Правописні відомости, проф Ніч. 15·45 Польські співацькі організації. 16·30 „Самітні душі“, фейл. 16·50 Літературна гутірка по французьки. 17·15 Господарський огляд. 17·35 Відчит з Варшави. 18·00 Орхестра мандоліністів. 19·00 Всячина. 19·20 Пісні та арії у виконанні Прашіля (бас). 19·40 Технічна скринька. 19·55, 20·10 Комунікати. 20·15 Симф. концерт (Бетовен, Моцарт, Шуберт, Шуман). 22·00 „Генерал Ноґі“, 1 Фріінг. 22·15-22·25 Комунікати 22·30—24·00 Легка і танкова музика.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Вписи до Вищого Музичного Інституту ім. М. Лисенка у Львові, Філія в Золочеві, відбуваються від 7—10 вересня ц. р. щоденно від год. 11—12 і від 4—6 попол. у льокалі „Української Бесіди“. — **Виділ.** 432 2—2

З Українського Лікарського Товариства. Дня 10. ц. м. в год. 7. веч. буде відчитане звідомлення д-ра Р. Могильницького (Познань) про „Клінічно розпізнаний випадок недуги Gaucher'a“, в домівці Товариства (вул. Гродзіцьких 4/III).

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“ Львів. Ринок 10.